

УДК 681.3

О.В. Щербаков, Г.А. Щербина

Харківський національний економічний університет, Харків

СОЦІАЛЬНА МЕРЕЖА ДЛЯ ПІДТРИМКИ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ

Проведено аналіз існуючих методів підвищення ефективності навчального процесу на основі інформаційних технологій. Розглядається інноваційний підхід до підвищення якості освіти шляхом запровадження соціальної мережі в навчальний процес. Ідея даного підходу дозволяє студентам під час самостійної роботи віддалено консультуватися і обмінюватися досвідом за темами навчальних дисциплін, оперативно отримувати відповіді на питання, мотивує студентів на поглиблене вивчення навчального матеріалу. Зроблені висновки щодо доцільності впровадження запропонованого підходу в навчальний процес університету.

Ключові слова: соціальна мережа, навчальний процес, інформаційні технології, якість освіти.

Вступ

Сучасний рівень розвитку суспільства, науково-технічний прогрес, проникнення інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери людської діяльності, інтеграційні процеси, що відбуваються в світі, висувають нові, підвищені вимоги до випускників вищих навчальних закладів. Сьогодні ВНЗ повинні не тільки формувати у студентів певний набір знань, умінь і практичних навичок, але й забезпечити всебічний розвиток особистості випускника, конкурентоспроможного і затребуваність в умовах ринкової економіки. Це призводить до необхідності інтенсифікації навчального процесу, за рахунок застосування нових інноваційних підходів до організації навчального процесу, використання прогресивних методів навчання.

Рівень якості освіти, який забезпечує сьогодні вища школа, не може задовольнити роботодавців і таке становище справ пояснюється багатьма факторами: інтенсивна комерціалізація освіти; значна інтенсифікація праці за крайньої низької заробітної плати викладачів; недостатня матеріальна база, відсутність в більшості ВНЗ науково-технічної та інноваційної її складових, неефективність наукової діяльності викладачів ВНЗ, застаріла структура підготовки спеціалістів, відтворення і передавання студентам неконкурентних знань; дублювання підготовки з деяких напрямів і спеціальностей у межах певного регіону. Як результат – навіть провідні українські ВНЗ нерідко постачають на ринок праці явно неконкурентоспроможних випускників. Відбувається девальвація вищої освіти як засобу одержання професійних знань. Ще одним фактором є нецілеспрямована освіта у школах. Вчителі замість того, щоб розповідати учням де і для чого вони зможуть використовувати набуті знання, розповідають про необхідність кожного предмету без аргументів на те. Це не мотивує учнів для подальшого освоєння вкрай тяжких, на даний час, матеріалів шкільної програми. З цього і виникає проблема, що підлітки, закінчивши школу, не можуть вирішити, ким хочуть бути і йдуть вчитися до тих вузів та на ті спеціальності, що до вподоби їх батькам, а не їм самим. А з психології відомо, якщо людині щось не подобається або не пот-

рібно, рівень засвоєння знань буде низьким. Ще однією проблемою можна виділити взаємовідносини між викладачами та студентами. Іноді студенти, після грубої відповіді викладача, соромляться запитувати про неясні моменти в навчанні. Це призводить до того, що необхідний момент вивчення матеріалу спливає, а студент, не зрозумівши попередній матеріал, – не може зрозуміти наступний. З часом нерозуміння зростають, і під кінець навчальної програми, студент, не вирішивши всіх своїх складностей, отримує погану оцінку. Як наслідок – втрачений час та незасвоєний предмет. Все це знижує якість освіти і рівень конкурентоспроможності ВНЗ. Таким чином, пошук нових інноваційних підходів до підвищення якості освіти, безумовно є актуальною задачею.

Метою статті є доведення можливості використання технологій соціальних мереж для підвищення якості навчального процесу у вищому навчальному закладі.

Основна частина

Останні технічні досягнення часто знаходять застосування в навчальному процесі, і ПК в цьому сенсі не є винятком. Використання обчислювальної техніки дозволяє істотно підвищити ефективність процесу навчання, поліпшити облік і оцінку знань, забезпечити можливість індивідуальної допомоги викладача кожному студенту у вирішенні окремих завдань, полегшити створення і постановку нових курсів [1].

Головними перевагами ПК перед іншими технічними засобами навчання є гнучкість, можливість налаштування на різні методи і алгоритми навчання, а також індивідуальної реакції на дії кожного окремого студента. Застосування комп'ютерів дає можливість зробити процес навчання більш активним, надати йому характер дослідження і пошуку. При цьому легко і природно реалізується засвоєння знань в індивідуальному темпі.

Від викладачів ПК вигідно відрізняються абсолютною об'єктивністю в оцінці знань, вони не драгуються, не схильні до впливу настрою і самопочуття, не відчувають розчарування зі слабкими учнями. З використанням комп'ютерної техніки студенти

отримують можливість працювати у своєму власному ритмі відповідно до свого рівня підготовки. Це робить позитивний вплив на процес навчання, тому що студент отримує велику свободу у виборі рішень, в ході процесу навчання присутній елемент змагання з ПК і т. д.

Незважаючи на те, що технічні засоби навчання (ТЗН) активно використовуються в навчальному процесі, вони є допоміжним дидактичним засобом. Визначальна роль у традиційному навчанні належить викладачеві. Спілкування викладача зі студентом складає основу передачі інформації, важливою особливістю якої є наявність оперативного зворотного зв'язку.

Інша ситуація виникає з використанням комп'ютера в навчальному процесі. Головною особливістю, що відрізняє комп'ютер від звичайних технічних засобів освіти, є можливість організації діалогу людини з комп'ютером за допомогою інтерактивних програм. При наявності телекомунікаційного каналу, комп'ютер може як виступати посередником між викладачем і студентом, так і брати на себе частину навчального процесу. Для цього ПК має можливості зберігання та оперативної обробки інформації, представленої в мультимедійному вигляді. До цього слід додати можливість доступу до віддалених баз даних (електронних бібліотек) за допомогою мережі Інтернет, можливість спілкування з будь-якими партнерами за допомогою електронних конференцій, можливість передачі інформації в будь-якому вигляді та обсязі.

Використання комп'ютерних засобів дозволяє отримувати первинну інформацію за допомогою інтерактивних навчальних програм, які допомагають студенту, при певній мірі компетентності, освоїти ту чи іншу дисципліну. Маючи необмежені просторові і часові рамки отримання інформації, студент, в процесі самостійної роботи, може перебувати в режимі постійної консультації з різними джерелами інформації. Крім того, комп'ютер дозволяє постійно здійснювати різні форми самоконтролю, що підвищує мотивацію пізнавальної діяльності та творчий характер навчання.

Впровадження комп'ютера у навчальний процес не тільки звільняє викладача від рутинної роботи в організації навчального процесу, воно дає можливість створити багатий довідковий та ілюстративний матеріал, представлений в найрізноманітнішому вигляді: текст, графіка, анімація, звукові і відеоелементи. Інтерактивні комп'ютерні програми активізують усі види діяльності людини: розумову, мовну, фізичну, що в свою чергу, прискорює процес засвоєння матеріалу. Комп'ютерні тренажери сприяють набуттю практичних навичок. Інтерактивні тестові системи аналізують якість знань.

Навчальний мультимедіа курс - це не просто інтерактивний текстовий (або навіть гіпертекстовий) матеріал, доповнений відео-і аудіо-матеріалами та представлений в електронному вигляді [2]. Для того щоб забезпечити максимальний ефект навчання, необхідно, щоб навчальна інформація була представлена в різних формах і на різних носіях. У ком-

плект курсу рекомендується включати відео- та аудіокасети, а також друковані матеріали.

Електронний підручник призначений для самостійного вивчення теоретичного матеріалу курсу і побудований на гіпертекстовій основі, що дозволяє працювати за індивідуальною освітньою траєкторією. Гіпертекстова структура дозволяє студенту визначити не тільки оптимальну траєкторію вивчення матеріалу, а й зручний темп роботи, спосіб викладу матеріалу, відповідний психофізіологічним особливостям його сприйняття. В електронному підручнику може бути передбачена можливість протоколювання дій студента для їх подальшого аналізу викладачем.

Комп'ютерні моделі, конструктори й тренажери дозволяють закріпити знання й одержати навички їх практичного застосування в ситуаціях, що моделюють реальні. Це дозволяє використовувати їх як імітаторів лабораторних установок, а також для відпрацювання навичок управління модельованими процесами. Комп'ютерний задачник дозволяє відпрацювати прийоми рішення типових завдань, що дозволяють наочно зв'язати теоретичні знання з конкретними проблемами, на вирішення яких вони можуть бути спрямовані. Електронний лабораторний практикум дозволяє імітувати процеси, що протікають у досліджуваних реальних об'єктах, або змодельовати експеримент, нездійснений у реальних умовах. При цьому тренажер імітує не тільки реальну установку, але й об'єкти дослідження та умови проведення експерименту.

Комп'ютерна тестуюча система забезпечує, з одного боку, можливість самоконтролю для учня, а з іншого - приймає на себе рутинну частину поточного або підсумкового контролю.

Медіатека - це середовище, в якому користувачі можуть комфортно та ефективно працювати з різними інформаційними ресурсами (друковані видання і листові матеріали, аудіо-та відеодані, машиночитна інформація), які перебувають як у самій бібліотеці, так і за її межами.

Дистанційна освіта є формою одержання освіти, при якій в освітньому процесі використовуються традиційні та специфічні методи, засоби і форми навчання, засновані на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях. Основу освітнього процесу при ДН складає цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота учня, який може навчатися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і погоджену можливість контакту з викладачем та іншими учнями по телефону, факсу, електронною та звичайною поштою, а також очно.

Сьогодні фахівці в галузі освіти все більше сходяться на думці, що навчання має відбуватися там, де студенти проводять найбільше часу. На сьогодні домівкою для більшості став Інтернет [4]. Як відомо, одним з найбільш популярних захоплень молоді є соціальні мережі. Одне з визначень поняття "соціальна мережа" виглядає таким чином: "Соціальна мережа - інтерактивний, багатокористувацький

веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Сайт являє собою автоматизовану соціальне середовище, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільним інтересом."

Сенс соціальних мереж в тому, що за допомогою Інтернету можна досить швидко знайти практично будь-яку людину, якщо вміти його правильно використовувати. Соціальні мережі мають масу унікальних властивостей: оперативний обмін інформацією між однопольовцями; встановлення нових зв'язків; неформальне спілкування (наприклад, начальники-підлегли, фахівці-новачки).

Можна виділити наступні переваги використання соціальних мереж в навчальному процесі. Зрозумілість ідеології і інтерфейсу соціальних мереж більшої частини Інтернет-аудиторії дозволяє заощадити час, минаючи етап адаптації студентів до нового комунікативного простору, що дозволяє вибудувати неформальне спілкування між викладачем та студентами і допомагає організувати особистісно-орієнтоване навчання. Високий рівень взаємодії викладача та студента забезпечує безперервність навчального процесу, що виходить за рамки аудиторних занять.

Застосування у віртуальних навчальних групах технологій форумів і Вікіпедії дозволяє всім учасникам самостійно або спільно створювати мережевий навчальний контент, що стимулює самостійну пізнавальну діяльність [3]. Мультимедійність комунікативного простору гранично полегшує завантаження і перегляд у віртуальній навчальній групі відео-і аудіо-матеріалів, інтерактивних додатків.

Можливість суміщення індивідуальних і групових форм роботи сприяє більшій мірі розуміння і засвоєння матеріалу, а також вибудовування індивідуальних освітніх траєкторій. Загальне для всіх учасників навчального процесу є те, що комунікативний простір дає можливість колективної оцінки навчання та результатів роботи, спостереження за розвитком кожного учасника і оцінки його внеску в колективну творчість. Основними проблемними моментами при використанні соціальних мереж у ВНЗ є невисокий рівень мотивації та ІКТ-компетенцій викладачів, високий ступінь трудовитрат по організації та підтримці навчального процесу для викладача, часта відсутність відкритого доступу до соціальних мереж з навчальних аудиторій, відсутність цензури в соціальній мережі.

Основна ідея полягає в тому, що з появою соціальної мережі в освітній сфері, студент зможе отримати консультацію по його питанню в зручний для нього час [5]. У ролі консультантів можуть виступати як викладачі, так і найбільш підготовлені студенти - експерти, яких викладачі порекомендують в якості консультантів. Такими консультантами - експертами можуть бути студенти, що займаються на "відмінно", студенти, які беруть участь у науковій діяльності ВНЗ, або навіть колишні студенти, які вже працюють за фахом в ІТ-компаніях. Однією з переваг даної мережі, є подолання психологічного бар'єру "боязні

викладачів" - існує можливість задати питання анонімно. Введення системи бонусів за прийняття участі в мережі, в якості експерта, буде стимулювати студентів для глибшого вивчення матеріалу, закріплення поточних знань і поширення знань серед колег.

Крім перерахованих вище, можна виділити наступні переваги використання соціальних мереж в навчальному процесі. Зрозумілість ідеології та інтерфейсу соціальних мереж більшої частини Інтернет-аудиторії дозволяє заощадити час, минаючи етап адаптації студентів до нового комунікативного простору, яке дозволяє вибудувати неформальне спілкування між викладачем і студентами і допомагає організувати особистісно - орієнтоване навчання. Високий рівень взаємодії викладача та студента забезпечується безперервністю навчального процесу, що виходить за рамки аудиторних занять. Можливість суміщення індивідуальних і групових форм роботи сприяє кращому засвоєнню матеріалу, а також створенню індивідуальних освітніх траєкторій. Загальним для всіх учасників навчального процесу є те, що комунікативний простір дає можливість колективної оцінки процесів і результатів роботи, спостереження за розвитком кожного учасника і оцінки його внеску в колективну творчість.

Висновки

Таким чином, інноваційний підхід, пов'язаний з використанням організації соціальних мереж в освітніх цілях, повинен додатково стимулювати пізнавальну активність студентів і, як результат, підвищувати якість освіти. Навчатися потрібно там – де весело і цікаво теперішній молоді. Освіта повинна йти в ногу з часом і відстежувати останні тенденції спілкування між підлітками, це дозволить більш легко та невимушено давати знання студентам. Впровадження соціальних мереж в навчальний процес може істотно підвищити якість освіти не тільки в ВНЗ але і в школах.

Список літератури

1. Безносюк О.О. Нові інформаційні технології навчання, як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності. / О.О. Безносюк // *Вимирювальна та обчислювальна техніка в технологічних процесах.* – 2011. – № 1. – С. 267-270.
2. Вікіпедія – вільна енциклопедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: ru.wikipedia.org.
3. Крупський Я.В. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій: словник / Я.В. Крупський, В.М. Михалевич. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 72 с.
4. Патаракин Е.Д. Социальные взаимодействия и сетевое обучение 2.0. / Е.Д. Патаракин. – М. : НП «Современные технологии в образовании и культуре», 2009. – 176 с.
5. Щербина А. А. Социальная сеть как средство повышения качества образования. / Щербина А. А. // *Збірник наукових праць студентів спеціальностей "Інформаційні управляючі системи і технології", "Комп'ютерний еколого-економічний моніторинг"* / редкол. : В. С. Пономаренко [та ін] . — Х. : ХНЕУ. — 2011. — С. 382 — 383.

Надійшла до редколегії 1.10.2012

Рецензент: канд. екон. наук, проф. І.О. Золотарьова, Харківський національний економічний університет, Харків.

СОЦИАЛЬНАЯ СЕТЬ ДЛЯ ПОДДЕРЖКИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В ВУЗЕ

А.В. Щербаков, А.А. Щербина

Проведен анализ существующих методов повышения эффективности учебного процесса на основе информационных технологий. Рассматривается инновационный подход к повышению качества образования путем внедрения социальной сети в учебный процесс. Идея данного подхода позволяет студентам во время самостоятельной работы удаленно консультироваться и обмениваться опытом по темам учебных дисциплин, оперативно получать ответы на вопросы, мотивирует студентов на углубленное изучение учебного материала. Сделаны выводы о целесообразности внедрения предложенного подхода в учебный процесс университета.

Ключевые слова: социальная сеть, учебный процесс, информационные технологии, качество образования.

SOCIAL NETWORK FOR LEARNING SUPPORT AT THE UNIVERSITY

O.V. Shcherbakov, G.A. Shcherbyna

The article analyzes the existing methods for increasing the efficiency of the educational process on the basis of information technology. Considered an innovative approach to improving the quality of education through the application of social network in the learning process. The idea of this approach allows students during independent work remotely consult and exchange of experience on issues of academic disciplines, to receive answers to questions, motivates students to in-depth study of the educational material. The conclusions about the feasibility of implementing the proposed approach to the educational process of the university.

Keywords: social network, the learning process, information technology, quality education.